

کتابخانه‌های آموزشی

بررسی شش عنوان کتاب

● دکتر زهره میرحسینی

استاد یار گروه کتابداری دانشگاه آزاد اسلامی

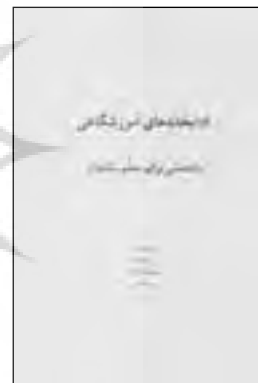
مثال‌ها و نمونه‌های لازم است. ترجمه نیز روان و سلیس می‌باشد. سپس در سال ۱۳۷۸ شاهد انتشار دو کتاب دیگر در این زمینه هستیم.

● کالین ری. کتابخانه‌های آموزشی. نقش و اهمیت کتابخانه‌های آموزشی و رهنمودهایی برای کتابخانه‌های کودکان، تهران: پژوهشکده تعلیم و تربیت وزارت آموزش و پرورش، ۱۳۷۹، چاپ دوم، ۹۱ صفحه، وزیری.

این کتاب در واقع دو مقاله تالیفی است با عنوان‌های «نقش و اهمیت کتابخانه آموزشی» و «علل عدم مطالعه کودکان و نوجوانان در ایران» و بخش سوم ترجمه رهنمودهای ایفلا برای کتابخانه‌های کودکان است. در مقاله اول بر ضرورت وجود کتابخانه آموزشی برای حمایت از آموزش پرداخته شده و به اختصار مباحثی چون تهیه مواد، شرکت مؤثر در برنامه آموزشی، کمک به افزایش مهارت‌های مطالعه و وظایف اجرایی مورد اشاره قرار گرفته است. سپس تاریخچه‌ای مختصر از کتابخانه در ایران باستان، پس از اسلام، پس از ظهور چاپ، دوره پهلوی و پس از انقلاب اسلامی آمده است و مختصراً تاریخچه کتابخانه‌های مدارس در سایر کشورها نیز مورد اشاره قرار گرفته است. اصولاً با توجه به ساختار مقاله، تمام مباحث در دو مقاله اول کتاب

در زمینه معرفی و نقش کتابخانه‌های آموزشی در سیستم آموزشی کشور پس از انقلاب اسلامی، شاهد چاپ شش عنوان در این زمینه می‌باشیم. این عناوین از نیمه دهه هفتاد به بعد منتشر شده‌اند.

● کالین ری. کتابخانه‌های آموزشی. کتابخانه‌های آموزشی. راهنمایی برای معلم - کتابدار، ترجمه مهرداد نیکنام و نیره امامی، تهران: دبیرخانه هیات امنای کتابخانه‌های عمومی کشور، ۱۳۷۵، چاپ اول، ۱۲۸ صفحه، وزیری.

این کتاب در سال ۱۳۷۵، با عنوان *Running a school library* ترجمه شده است. مباحث کتاب در برگیرنده هدف کتابخانه آموزشی، ایجاد و راه اندازی، مکان، فضا، مجموعه، کارهای جاری، فهرست نویسی و رده بندی و استفاده از کتابخانه می‌باشد. در واقع کتاب مزبور در بردارنده تمام مباحث اصلی مربوط به یک کتابخانه آموزشی است و به صورت جامع و مفید اطلاعات مورد نظر را به مسوولان و کتابداران انتقال می‌دهد. البته این کتاب می‌تواند به عنوان الگویی برای دست اندرکاران آموزش در تمام مقاطع دبستان، راهنمایی و دبیرستان مورد استفاده قرار گیرد. کتاب همراه با تصاویر،

۱۳۸۳ شاهد انتشار دو کتاب دیگر در این زمینه موضوعی هستیم.

● توران میر هادی. کتابخانه آموزشی و نقش آن در ایجاد عادت به مطالعه، تهران: نشر کتابدار، ۱۳۸۳، چاپ دوم، ۱۲۰ صفحه، رقعی.

کتاب بیشتر بر تجارب دبستان فرهاد متمرکز است و کتابی کاربردی به ویژه در مقطع ابتدایی می‌باشد. در این کتاب ابتدا مراحل ایجاد کتابخانه، سازماندهی و اداره آن بازگو شده و سپس به بحث ایجاد عادت به مطالعه پرداخته شده است.

برنامه‌هایی چون برنامه یک ساعت مطالعه در هفته و چگونگی اجرای آن برای کلاس‌های مختلف مقطع ابتدایی و اجرای گزارش‌های کتاب با استفاده از روش‌های ابتکاری چون بالماسکه و یا روزنامه دیواری و غیره توضیح داده شده است. مباحث مربوط به دوره راهنمایی و دبیرستان بسیار مختصر مورد اشاره قرار گرفته‌اند.

● دکتر نرگس نشاط و دکتر عباس حری. کتابخانه آموزشی: مدرسه کتابخانه-مدار، تهران: شبکه کتاب، ۱۳۸۳، چاپ اول، ۲۲۵ صفحه، وزیری.

بسیار مختصر است. مباحثی چون ارتباط کتابخانه و آموزش، انتخاب، فهرست‌نویسی ورده‌بندی، حتی در سطح یک پاراگراف آمده است. ولی در قسمت سوم در ترجمه رهنمودهای ایفلا این ترجمه به طور کامل ارائه شده است که راهنمای بسیار مفیدی برای کتابخانه‌های کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان و بخش کودکان کتابخانه‌های عمومی است. در این قسمت اهداف کتابخانه کودکان، سازمان‌دهی کارمندان، ویژگی‌های کودکان، اداره کتابخانه، وظایف کتابدار کودک و مدارس محلی، امکانات، خدمات فنی و خدمات اطلاع‌رسانی آمده است.

● زهره میرحسینی. کتابخانه کلاسی: راهنمای معلم، به سفارش کارشناسی کتاب اداره کل امور فرهنگی و هنری وزارت آموزش و پرورش، تهران: انتشارات بی‌تا، ۱۳۷۸، چاپ اول، ۱۰۴ صفحه، وزیری.

تا کید کتاب مزبور با توجه به اجرای طرح کتابخانه کلاسی، ابتدا به صورت آزمایشی و سپس به صورت سراسری در کل کشور، بر روی مقطع دبستان است و اهداف چگونگی فعالیت‌های کتابخانه کلاسی توسط معلمان و دانش‌آموزان مورد بحث قرار گرفته است. در ابتدا تعریف کتابخانه آموزشی، نقش کتابدار و تعریف اهداف و اداره کتابخانه کلاسی آمده است. سپس به مباحث تکمیلی برای اداره کتابخانه کلاسی چون شناخت نیازها و علایق مطالعاتی دانش‌آموزان، انواع خواندنی‌های کودکان، معیارهای انتخاب کتاب مناسب، روش‌های مطالعه و الفبای تحقیق و گزارش‌نویسی پرداخته شده است تا معلمان محترم با استفاده از منابع کتابخانه کلاسی و به جریان انداختن آن دانش‌آموزان را به مطالعه آزاد و کمک‌درسی تشویق کرده و انحصار سیستم تک‌کتابی در آموزش را شکسته و روحیه کنجکاوی و تحقیق را در دانش‌آموزان با استفاده مؤثر از کتابخانه کلاس بوجود آورند. روش‌هایی چون استفاده از نمایش عروسکی در کلاس و تشکیل حلقه‌های مطالعاتی از راهکارهای جالب توجه در این کتاب است.

مدت پنج سال مجدداً کتابی در این راستا منتشر نشده تا در سال

نقد و بررسی

این کتاب نیز به سفارش کارشناسی پژوهش کتاب و فعالیت های ادبی دفتر برنامه ریزی امور فرهنگی و مشاوره معاونت آموزش و پرورش نظری و مهارتی وزارت آموزش و پرورش تألیف شده است.

این کتاب به طور کامل مباحث مربوط به کتابخانه آموزشی را زیر پوشش قرار داده است، به طوری که ابتدا با تاریخچه کتابخانه آموزشی در ایران و جهان شروع کرده و به وضع موجود کتابخانه های آموزشی در ایران و جهان می پردازد. سپس با بررسی هدف، وظایف و اهمیت کتابخانه آموزشی، رابطه آن را با عناصر آموزشی از جمله دانش آموزان، کتابداران، مدیران، والدین و برنامه های آموزشی و درسی توضیح می دهد.

پس از آن مباحثی چون مجموعه سازی، سازماندهی و خدمات عمومی و شیوه های جذب دانش آموزان به کتابخانه به قدر کافی مورد بحث قرار گرفته است. در انتها مباحثی چون ادراک کتابخانه و بیانیه مشترک ایفلا و یونسکو درباره کتابخانه آموزشی و استانداردهای کتابخانه آموزشی نیز در کتاب آمده است.

رویه هم رفته این کتاب، کتابخانه را اندام اصلی مدرسه در فعالیت های آموزشی معرفی کرده و برای دست اندرکاران آموزشی مفید می باشد، ولی بهتر بود مانند کتاب کالین ری، تصاویر و نمونه ها در طول کتاب در مباحث مربوط می آمد، به ویژه در مباحثی چون مجموعه سازی و سازماندهی.

- واسمن، آن. گام های نو در ارائه خدمات کتابداران مدرسه ها، ترجمه دکتر مهرداد وزیر پورکشمیری و شایسته خزائلی، ویراستار دکتر مسعود گلزاری، تهران: دبیزش، ۱۳۸۴، ۲۰۴ صفحه، وزیری، شومیز.

کتاب حاضر با عنوان *New Step to Servisf* جدیدترین کتاب

منتشره در این حوزه است، دستنامه ای است برای کتابداران و کسانی که کار با کتابخانه ها و مراکز و مواد آموزشی را تازه آغاز کرده اند. کتاب از انتشارات انجمن کتابداران آمریکا است.

نویسنده، تجربه بیش از ۳۰ سال کار در کتابخانه های مدرسه ای آمریکا را دارد و نگاه او به کتابخانه آموزشی به عنوان واحدی مستقل در درون مدرسه است که براساس نیاز کارکنان، معلمان، شاگردان و برنامه های درسی ایجاد شده است.

قسمت عمده کتاب در بخش های دوم و سوم است که درباره انجام کارهای عملی و روزمره در کتابخانه از جمله استانداردها و رهنمودهایی که توسط انجمن کتابداران مدرسه های آمریکا (AASL) و انجمن ارتباطات و فناوری آموزشی (AECT) و چگونگی انجام کارهای روزمره کتابخانه می باشد. برای مطالعه عمیق تر ضمیمه هایی در انتهای کتاب آمده که شامل دستورالعمل های کاربردی و پیشنهادی است. در این بخش ها نگرش بر منابع قابل دسترس و جزئیات عملی شرح داده شده است. در بخش های دیگر کارهای عملی سازماندهی مواد کتابخانه ای، و جین مجموعه، مجموعه سازی و گردش مواد به طور کامل و ساده توضیح داده شده است. در این کتاب در خصوص بودجه و نظام بودجه بندی توضیحاتی مرتبط با کتابخانه مدرسه داده شده است.

روی هم رفته، کتاب مفیدی برای کارشناسان آموزش و پرورش و کتابداران کتابخانه های آموزشی است که هنوز در ایران نوبا هستند و کتابداران آن نیز اکثراً تازه کار می باشند.

ترجمه کتاب سلیس و روان است و نکات تازه ای در کتاب به چشم می خورد، مانند ص ۹۱، که برای و جین مجموعه از روشی به نام کرو (Crew) نام برده است که در سایر کتاب ها به آن اشاره نشده است و بسیار ساده و عملی است و در مورد منابع جدید کتابخانه ای مانند مواد دیداری - شنیداری و منابع الکترونیکی و چگونگی ارائه خدمات آنها نیز مطالبی ارائه شده است.

از موارد دیگر مثبت کتاب نمایه و واژه نامه انتهایی کتاب است. در خاتمه انتشار چنین عناوینی از دهه هفتاد به بعد را می توان به فال نیک گرفت، به ویژه که دو کتاب از این مجموعه به سفارش وزارت آموزش و پرورش بوده است که نمایانگر این مسأله است که سرانجام دست اندرکاران آموزش کشور به ضرورت تقویت و گسترش کتابخانه های آموزشی پی برده اند و در صدد بهینه سازی امکانات در این راستا می باشند. امید است با رسمیت شناختن کتابخانه های آموزشی از نظر قانونی به تامین بودجه، فضای لازم و هم چنین بکارگیری کتابداران دانش آموخته و ماهر توجه جدی مبذول گردد و در سال های آتی شاهد انتشار کتاب های بیشتری در این حوزه باشیم.